

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 14. november 2023
(OR. en)

15417/23

COPS 547
POLMIL 303
EUMC 477
TRANS 505
UD 259

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	14. november 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	JOIN(2023) 37 final
Teema:	ÜHISARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE sõjaväelise liikuvuse tegevuskava 2.0 rakendamise kohta 2022. aasta novembrist kuni 2023. aasta oktoobrini

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument JOIN(2023) 37 final.

Lisatud: JOIN(2023) 37 final

EUROOPA
KOMISJON

LIIDU VÄLISASJADE
JA JULGEOLEKUPOLIITIKA
KÕRGE ESINDAJA

Brüssel, 13.11.2023
JOIN(2023) 37 final

ÜHISARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**sõjaväelise liikuvuse tegevuskava 2.0 rakendamise kohta 2022. aasta novembrist kuni
2023. aasta oktoobrini**

ÜHISARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

sõjaväelise liikuvuse tegevuskava 2.0 rakendamise kohta 2022. aasta novembrist kuni 2023. aasta oktoobrini

I. SISSEJUHATUS

1. 2022. aasta märtsis avaldatud julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegiline kompass¹ kinnitas, et sõjaväelise liikuvuse märkimisväärne edendamine on Euroopa julgeoleku ja kaitse tagamisel ülioluline, eelkõige seoses Venemaa agressioonisõjaga Ukraina vastu. See võimaldab ELi liikmesriikide vägedel kiiresti ja vajalikus ulatuses reageerida ELi välispiiril ja kaugemal puhkevatele kriisidele, sealhulgas tagades võimalikult kiire ja sujuva sõjalise materjali liikumise. Kooskõlas strateegilise kompassiga tagab ELi sõjaväelise liikuvuse tegevuskava 2.0² kõikehõlmava raamistiku selleks, et arendada välja korralike ühendustega sõjaväelise liikuvuse võrgustik, mida iseloomustab lühem reageerimisaeg ning võimekas, turvaline, kestlik ja toimepidev transporditaristu ja -suutlikkus.
2. Esimene ELi sõjaväelise liikuvuse tegevuskava 2.0 eduaruanne kajastab liidu erinevate institutsioonide, organite ja asutuste käimasolevat tööd tegevuskava peamistes prioriteetsetes valdkondades kindlaksmääratud meetmete rakendamisel. Vajaduse korral hõlmab see ka erinevates valdkondades tehtud edusamme alates 2018. aasta sõjaväelise liikuvuse tegevuskava viimasest eduaruandest, mis avaldati 2021. aasta septembris³.
3. Tegevuskavas nähakse ette strateegiline lähenemisviis, mille eesmärk on tõhusalt kaasata paljusid sidusrühmi, sealhulgas liikmesriikides. Seeläbi hõlbustab see kõigis teemavaldkondades sidusust ja seoseid liikmesriikide meetmete – sealhulgas asjakohaste erinevate PESCO projektide, eelkõige sõjaväelise liikuvuse ja logistikakeskuste projektide kaudu⁴ – ning ELi tasandi töösuundade vahel. Nagu tegevuskavas oli ette nähtud, toimus 2023. aasta juunis Rootsi eesistumisperioodi raames esimene iga-aastane sõjaväelise liikuvuse teemaline üritus, mis tõi kokku ELi institutsioonide, asjakohaste PESCO projektide ja partnerite – nagu NATO – eksperdid.

II – MITMELIIGILISED TRANSPORDIKORIDORID JA LOGISTIKAKESKUSED

A. Kahesuguse kasutusega transporditaristu rahastamine

4. Mitmeaastane finantsraamistik 2021–2027 sisaldab 1,69 miljardi euro suurust eelarvet selleks, et kaasrahastada Euroopa ühendamise rahastu kaudu kahesuguse kasutusega transporditaristut. 2021. aasta septembris kuulutas komisjon välja esimese projektikonkursi. Esialgu oli kavas, et komisjon käivitab igal aastal projektikonkursid, millel on 330 miljoni euro suurune soovituslik eelarve⁵.
5. Pärast Venemaa provotseerimata agressiooni Ukraina vastu suurendas komisjon märkimisväärselt oma toetust sõjaväelise liikuvusega seotud kahesuguse kasutusega transporditaristule, kiirendades projektiettepanekute hindamist ja eraldades varakult ettenähtud eelarve.

¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/et/pdf>.

² [Sõjaväelise liikuvuse tegevuskava 2.0.pdf \(europa.eu\)](#).

³ Ühisaruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule sõjaväelise liikuvuse tegevuskava rakendamise kohta 2020. aasta oktoobrist 2021. aasta septembrini (JOIN(2021) 26 final).

⁴ Projekt „Euroopa logistikakeskuste ning operatsioonide toetamise võrgustik“.

6. 2022. aasta mais kinnitas komisjon ELi kaasrahastamise 22 projektile 15 liikmesriigis kogusummas 339 miljonit eurot, mis hõlmas kõiki transpordiliike⁶.
7. Komisjon jätkas teise projektikonkursiga ja käivitas selle 2022. aasta mais uuesti 330 miljoni euro suuruse soovitusliku eelarvega. Liikmesriigid näitasid projektikonkursi suhtes üles suuremat huvi ning taotletud ELi kaasrahastamise kogusumma oli 1,39 miljardit eurot, mis ületas eraldatud eelarvet neljakordselt. Projektide kõrge kvaliteedi ja uuele geopoliitilisele keskkonnale reageerimise kiireloomulisuse tõttu valis komisjon 2022. aasta novembris välja 35 projekti, mille ELi kaasrahastamine oli kokku 616 miljonit eurot⁷.
8. Seega on 18 liikmesriigis käimas kokku 57 projekti, mille ELi kaasrahastamine on 944 miljonit eurot. Sellest summast 35 % on eraldatud raudteedele, 28 % maanteedele, 21 % lennujaamadele ja 16 % meretaristuprojektidele. Levinuimad kaasrahastatavad projektid hõlmavad raudteede läbilaskevõime suurendamist (peamiselt 740 meetri pikkuste rongide liikluse tagamiseks), kiirteede (eriti viaduktide ja maanteesildade) ja lennujaamade läbilaskevõime suurendamist, mitmeliigilise opereerimissuutlikkuse suurendamist ning sadamate läbilaskevõime ja transpordiühenduse parandamist.
9. Viimane, kolmas taotlusvoor kuulutati välja 2023. aasta mais, kusjuures projekti esitamise tähtaeg oli 2023. aasta septembris, ning selle eesmärk oli kasutada ära ülejäänud eelarve, mis oli ligikaudu 790 miljonit eurot. Kolmas projektikonkurss tekitas liikmesriikides seni suurimat huvi – 22 liikmesriiki taotlesid 112 projektiga ELi kaasrahastamist kogusummas 3,7 miljardit eurot, mis ületas 4,7-kordselt ettenähtud eelarvet. Komisjon peaks avaldama kolmanda projektikonkursiga seotud toetuste eraldamise otsuse 2024. aasta alguses. Kolmanda projektikonkursi puhul on väga tõenäoline, et praeguse mitmeaastase finantsraamistiku raames sõjaväelise liikuvusega seotud kahesuguse kasutusega transporditaristule eraldatav kogueelarve kasutatakse ära.
10. ELi juhid kinnitasid taas 2023. aasta oktoobris Granada Euroopa Ülemkogu mitteametliku kohtumise deklaratsioonis, et keskenduvad sõjaväelisele liikuvusele⁸.
11. 15. juunil 2023 kiitis Euroopa Investeeringispanga direktorite nõukogu heaks Euroopa strateegilise julgeoleku algatuse eelarve suurendamise. Algatusega tehakse julgeoleku- ja kaitseinvesteeringute jaoks kättesaadavaks rohkem rahalisi vahendeid: kuni 8 miljardit eurot praeguse mitmeaastase finantsperspektiivi perioodil 2021–2027, kusjuures neile on määratud laiem kasutusala, kuhu kuuluvad lisavaldkondadena eelkõige sõjaväeline liikuvus ja elutähtis taristu. Euroopa Investeeringuspank tunnistab muutunud geopoliitilist keskkonda, mis on kaasa toonud suurenenud rahastamisvajadused erinevates Euroopa julgeoleku- ja kaitsesektoriga seotud valdkondades, sealhulgas selle tarneahelates. Arvestades selliste varade ja investeeringute olemust, on järgmine samm võimalike projektide väljaselgitamine. Euroopa Komisjoniga käivad juba arutelud selle üle, kuidas seda valdkonda saaks toetada.

B. Üleeuroopalise transpordivõrgu määruse läbivaatamine

⁶ Komisjoni 24. mai 2022. aasta rakendusotsus sõjaväelise liikuvuse projektide väljavalimise kohta 2021. aasta Euroopa ühendamise rahastu transpordisektori rahastamispaketi projektikonkursi raames toetuste saamiseks vastavalt rakendusotsusele C(2021) 5763) (C(2022) 3261 final).

⁷ Komisjoni 11. aprilli 2023. aasta rakendusotsus sõjaväelise liikuvuse projektide väljavalimise kohta 2022. aasta Euroopa ühendamise rahastu transpordisektori rahastamispaketi projektikonkursi raames toetuste saamiseks vastavalt rakendusotsusele C(2021) 5763) (C(2023) 2298 final).

⁸ Granada deklaratsioon, Euroopa Ülemkogu, 6. oktoober 2023, <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2023/10/06/granada-declaration>.

12. Komisjon esitas oma ettepaneku üleeuroopalise transpordivõrgu määrase läbivaatamiseks 14. detsembril 2021⁹. See sisaldab kahte peamist aspekti, mis hõlbustaksid sõjaväelist liikuvust ELis ja väljaspool seda: esiteks tugevdatakse mitmeid transporditaristuga seotud nõudeid, eriti raudtee puhul, ja teiseks kajastavad uuendatud kaardid teatavatel juhtudel ka sõjalisi vajadusi. 27. juulil 2022 esitas komisjon muudetud ettepaneku, mis kajastab muutunud geopoliitilist olukorda¹⁰.
13. Üleeuroopalise transpordivõrgu määrase läbivaatamise protsessi suhtes kohaldatakse seadusandlikku tavamenetlust, mis tähendab, et nõukogu ja Euroopa Parlament peavad komisjoni ettepanekul põhinevas määrase lõpptekstis kokku leppima. Nõukogu nõustus üldise lähenemisviisiga 5. detsembril 2022¹¹. Vahepeal võttis Euroopa Parlament 13. aprillil 2023 vastu oma raporti ja läbirääkimisvolitused¹². See sisaldab ettepanekut sõjaväelist liikuvust käsitleva uue artikli 47a kohta. Eelkõige nõutaks artiklis, et liikmesriigid võtaksid üleeuroopalise transpordivõrgu taristu ehitamisel või ajakohastamisel arvesse sõjaväelise liikuvuse vajadusi¹³. Lisaks kohustab uus artikkel komisjoni viima läbi uuringu lühikese etteteatamisega suurte sõjaväeliste liikumiste kohta¹⁴.
14. Seni on peetud neli poliitilist kolmepoolset kohtumist nõukogu, Euroopa Parlamendi ja komisjoni vahel ning eeldatakse, et nõukogu eesistujariik Hispaania viib läbirääkimised 2023. aasta lõpuks lõpule ja määrus jõustub 2024. aasta kevadel.

C. Sõjalised vajadused

15. Üleeuroopalise transpordivõrgu ja ELi sõjaväelise transpordivõrgu standardite edasise ühtlustamise eesmärgil võttis nõukogu 23. oktoobril 2023 vastu läbivaadatud sõjaliste vajaduste dokumendi, sealhulgas II lisa „Mitmeliigilised transpordikoridorid“. Läbivaatamisprotsess hõlmas ka konsultatsioone NATOga. Ulatuslikumate sõjaliste vajaduste hulka kuuluvad logistikakeskused, kütuse tarneahela taristu, Venemaa Ukraina vastu suunatud agressioonisõjast saadud õppetunnid ja kahesuguse kasutusega taristuga seotud projektiettepanekute hindamise sõjalised kriteeriumid.
16. Kütuse tarneahela taristut käsitlevas uues lisas¹⁵ kirjeldatakse kütusesüsteemide, -rajatiste ja -seadmete tehnilisi spetsifikatsioone tagamaks, et need suudavad toetada tõhusalt suuri sõjaväelisi liikumisi, säilitades samal ajal koostalitlusvõime strateegiliste partneritega, nagu NATO. See sisaldab samu nõudeid, mis on NATO kasutatavates standardites, mida jagati Euroopa Liidu sõjalise staabiga (ELSS)¹⁶. Sõjaliste vajaduste osana annab see lisa võimaluse kaasrahastada

⁹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse liidu suuniseid üleeuroopalise transpordivõrgu arendamise kohta (COM(2021) 812).

¹⁰ Komisjoni parandatud ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse liidu suuniseid üleeuroopalise transpordivõrgu arendamise kohta ning millega muudetakse määrust (EL) 2021/1153 ja määrust (EL) nr 913/2010 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 1315/2013 (COM(2022) 384 final).

¹¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15058-2022-INIT/et/pdf>.

¹² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0147_ET.html#_section1.

¹³ „1. Üleeuroopalise transpordivõrgu taristu ehitamisel või ajakohastamisel hindavad liikmesriigid, kas oleks vajalik, asjakohane ja teostatav minna III peatükis sätestatud nõuetest kaugemale, et võtta arvesse vägede ja materjali sõjaväelise transpordi kaalu, suurust või ulatust.“

¹⁴ „2. Hiljemalt ... [üks aasta pärast käesoleva määrase jõustumist] viib komisjon läbi uuringu, et teha kindlaks, millised on võimalused lühikese etteteatamisega suurteks liikumisteks kogu liidus. Selle uuringu eesmärk on parandada üleeuroopalise transpordivõrgu taristu kahesugust kasutust. Uuringus esitatakse elemendid taristu pikaajaliseks planeerimiseks kahesuguse kasutusega liikuvuse eesmärkidel. Selle uuringu käigus konsulteerib komisjon liikmesriikidega.“

¹⁵ Vt „Sõjaväelise liikuvuse vajadused ELis ja väljaspool ELi“, ST 10440/23, XI lisa, mille on heaks kiitnud ELi nõukogu 23. oktoobril 2023 (kinnitamisel).

¹⁶ 19. jaanuari 2017. aasta dokument „NATO Technical Criteria and Standards for Pol Facilities“ (NATO tehnilised kriteeriumid ja standardid kütuse- ja määrdeainete rajatiste jaoks), AC/4-N(2017)0002 (INV), muudetud 9. juunil 2023.

tulevikus Euroopa ühendamise rahastu raames kütuse kahesuguse kasutusega tarneahela taristuprojekte, et ergutada liikmesriike investeerima oma kütuse tarneahela taristusse.

D. Taristu pikaajaline planeerimine vägede lühikese etteteatamisega ja suurteks liikumisteks

17. Komisjoni talitused koos Euroopa välisteenistusega, sealhulgas ELSSiga, on esitanud liikmesriikidele selgitava märkuse uuringu lähenemisviisi metoodika ja ajakava kohta; uuringu eesmärk on välja selgitada lühikese etteteatamisega suurte liikumiste võimalused, et parandada kütusega seotud toimepidevust, taristu pikaajalist kavandamist ja sellise taristu optimaalset kasutamist. Uuringuga seotud töö on alanud ning see peaks valmima 2024. aasta kevadeks. Esimeses etapis, millega alustati selle aasta juulis ja mis on praegu käimas tihedas koostöös liikmesriikidega, määratakse kindlaks sõjaväelaste ja materjali lühikese etteteatamisega ja suurte liikumiste peamised transpordikoridorid konflikti või sõjaliste õppuste korral. Teises etapis tuleb teha kindlaks lüngad taristu peamistes transpordikoridorides, mis on määratletud sõjaväeliste liikumiste jaoks prioriteetsetena. Kolmandas etapis tuleb kindlaks määrata meetmed lünkade parandamiseks ning sõjaväelaste ja materjali sujuva liikumise tagamiseks. Uuring toetab eesmärki ehitada üles hästi struktureeritud võrgustik, mis hõlmab ohtlike kaupade transpordi- ja ladustamissuutlikkust ning suutlikkust tagada nõuetekohases koguses kütus. Selle üldeesmärk on paremini prioriseerida vajalikke investeeringuid, mis soodustavad lühikese etteteatamisega suuri sõjaväelisi liikumisi.
18. See töö suurendab üleeuroopalise transpordivõrgu poliitika ning ELi sõjaväelise liikuvuse vahelist sünergiat ning selleks kasutatakse napp vahendeid kõige tõhusamal viisil. Lünkade parandamise ja sõjaväelise liikuvuse tugevdamise tarbeks kindlaks määratud meetmed on oluline panus Euroopa ühendamise rahastu edaspidisesse kaasrahastamisse ning liikmesriikide riiklikesse investeerimisprioriteetidesse. Analüüsi kasutab ühtlasi ka Euroopa Investeerimispank, mille alusel teeb ta tihedas koostöös komisjoniga kindlaks kahesuguse kasutusega seotud projektid, millel on suur kaitsealane lisaväärtus.
19. Analüüs võimaldab ka liikmesriikidel oma kavu teiste liikmesriikidega paremini kooskõlastada, et tagada sama kvaliteediga taristu kogu mitut liikmesriiki hõlmavas transpordikoridoris. See aitab ka liikmesriikide kaitse- ja taristuministeeriumide vahel paremini koordineerida. Lisaks aitab analüüs taristusse investeerimise vallas kaasa liikmesriikidevahelisele tihedamale koostööle ja kooskõlastamisele, soodustades seeläbi paremat ühendatust, kui Euroopa tasandil tegeletakse suurte sõjaväeliste liikumistega.

E. Juurdepääs õhuruumile ja aeronavigatsiooniteenustele (ühtne Euroopa taevas ja Euroopa lennuliikluse uue põlvkonna juhtimissüsteem)

20. Euroopa Kaitseagentuur (EDA) ja komisjoni asjaomased talitused on jätkanud oma koostööd, mille eesmärk on tagada ühtse Euroopa taeva ja sellega seotud lennuliikluse korraldamise moderniseerimisprojekti (SESAR) raames tsiviil- ja sõjalennunduse jaoks juurdepääs õhuruumile ja aeronavigatsiooniteenustele. Mis tahes sõjaliste ja tsiviilsüsteemide vaheline koostalitlusvõime puudujääk võib ohustada sõjaväge, kui neil on vaja juurdepääsu õhuruumile ja kasutada navigatsiooniteenuseid. Mõnel juhul võib see olla ka keerukas, eelkõige kui sõjavägi osutab teenuseid tsiviilkasutajatele. Lennunduse ja lennuliikluse korraldamise lisamine sõjaväelise liikuvuse algatusse sõjaliste vajaduste dokumendi viimase ajakohastusega¹⁷ näitab seda, et tunnistatakse nende tähtsust koostalitlusvõimega seotud lünkade kõrvaldamisel. Kui kahesuguse

¹⁷ Dokumendi „Sõjaväelise liikuvuse vajadused ELis ja väljaspool ELi“ II lisa muudetud kujul (ST 11373/19, 27. märts 2023).

kasutuse nõuete rakendusmäärust¹⁸ tulevikus ajakohastatakse, võimaldaks see sõjalennunduse kogukonnal osaleda tulevikus Euroopa ühendamise rahastu sõjaväelise liikuvuse projektikonkurssidel. Lisaks tuleb kahesuguse kasutusega seadmete kasvava tähtsuse puhul võtta arvesse Euroopa Liidu Lennundusohutusameti (EASA) rolli tsiviilsertifitseerimisasutusena.

III – REGULATIIVSED TOETUSMEETMED

A. Piiriülese liikumise luba

21. Euroopa Kaitseagentuuri A-kategooria programm „Euroopa piiriülese liikumise loamenetluste optimeerimine“ ühtlustab ja lihtsustab loa andmise korda ning soodustab lahenduste leidmist osalevate liikmesriikide territooriumidel, õhuruumis ja siseveekogudes. 12. septembril 2023 sai Taanist kõige hiljutisem riik, kes allkirjastas kaks tehnilist korda: ühe maismaa- ja teise lennutranspordi jaoks. Seega on nüüdseks maismaa- ja lennutranspordi tehnilistele kordadele alla kirjutatud 25 osalevat liikmesriiki, samuti Norra. Praegu töötavad osalevad liikmesriigid Euroopa Kaitseagentuuri toetusel välja tehnilist korda meretranspordi kohta, mille allkirjastamismenetlus algab eeldatavasti 2024. aasta alguses.
22. Allkirjastatud tehniliste kordade rakendamise toetamiseks on Euroopa Kaitseagentuur välja töötanud rakendamise järelevalvemaatriksi, mis võimaldab jälgida kordade raames võetavate erinevate meetmete rakendamise edenemist. Lisaks saab sõjaväelise liikuvuse riiklike kontaktpunktide võrgustiku kaudu liikmesriikidelt tulevaste muudatuste jaoks väärtuslikku tagasisidet. Euroopa Kaitseagentuur teeb koostööd ELi liikmesriikidega, et korraldada mudelõppus või töötuba, mis hõlbustab tehniliste kordade täielikku rakendamist ning milles katsetatakse ka maismaatranspordi tehnilise korraga seotud iga-aastaste lubade andmise jaoks väljatöötatud malli.
23. PESCO sõjaväelise liikuvuse ja logistikakeskuste võrgustiku projektide koondamisvõimaluste väljaselgitamiseks korraldas Euroopa Kaitseagentuur 5. juulil 2023 esimese kohtumise koordineerivate liikmesriikidega. Saadud tulemuste põhjal uurib Euroopa Kaitseagentuur koos osalevate liikmesriikidega võimalusi lähemalt. Lisaks on projektiosalised oma kohtumistel kokku leppinud vastastikuse osalemise tagamises, et soodustada sünergiat ja kooskõlastamist.

B. Logistikaprotsesside digitaliseerimine

24. Euroopa Kaitsefondi 2021. aasta tööprogramm sisaldas ettepanekut arendada välja digitaalne süsteem sõjaväelise liikuvusega seotud teabe kiireks ja turvaliseks vahetamiseks. Komisjon kuulutas võitnud pakkuja välja 21. juulil 2022: tegemist on Eesti juhitava konsortsiumiga, mis koosneb 9 liikmesriigi¹⁹ ja Norra ettevõtetest, millele eraldatakse digitaalse süsteemi väljaarendamiseks vahendeid enam kui 9 miljoni euro ulatuses. Toetusleping allkirjastati 2022. aasta detsembri lõpus ning 2023. aasta jaanuaris toimus esimene avakoosolek. Projekti kogukestus on 30 kuud, nii et digitaalne süsteem sõjaväelise liikuvusega seotud teabe turvaliseks ja kiireks vahetamiseks peaks olema kättesaadav 2025. aasta keskpaigaks. See digitaalne süsteem hõlbustab otsest ja turvalist teabevahetust osalevate valitsuste vahel, kes sõjaväelisi liikumisi taotlevad ja heaks kiidavad.
25. Sõjaväelise liikuvusega seotud teabe turvalise ja kiire vahetamise digitaalse süsteemi projekti esimesel aastal on põhitähelepanu olnud tööstruktuuri ülesehitamisel ja kõikide sidusrühmade täielikul kaasamisel projekti. Projekti esimese aasta lõpuks on eesmärk kokku leppida kõikides

¹⁸ Komisjoni 10. augusti 2021. aasta rakendusmäärus (EL) 2021/1328, millega kehtestatakse taristunõuded kahesuguse kasutusega taristu teatavate kategooriatega seotud meetmete suhtes vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2021/1153 (C(2021) 5859, ELT L 288, 11.8.2021).

¹⁹ Leedu, Saksamaa, Eesti, Bulgaaria, Poola, Luksemburg, Rumeenia, Tšehhi, Läti.

funktsionaalsetes ja mittefunktsionaalsetes nõuetes, millest lähtudes saaks kindlaks määrata projekti rakendusetapi üksikasjalikud eesmärgid ja kavad. Lisaks töötatakse välja süsteemi käitamise tulude ja kulude kava, et paremini hinnata süsteemis tehtavate muudatuste väärtust. Kõik see moodustab olulise aluse tulevikus kogu süsteemi väljaarendamiseks.

C. Toll

26. Euroopa Kaitseagentuur jätkab koos komisjoni ja osalevate liikmesriikidega tööd sõjalise otstarbega kaupade tollisüsteemi vajaduste, tulude ja riskide hindamise läbivaatamise vallas, mis on kõikide edasiste jõupingutuste aluseks. Samal ajal ootab komisjon sõjaväelise liikuvusega seotud teabe turvalise ja kiire vahetamise digitaalse süsteemi projekti esimesi käegakatsutavaid tulemusi, enne kui ta hakkab välja töötama ELi tollialaste õigusaktide muudatusi. Õigusaktide muudatustega tagatakse, et liikmesriikidel on süsteemi kasutamiseks olemas õigusraamistik ja et süsteem on kooskõlas ELi tollialastes õigusaktides kehtestatud tolliprotseduuridega.

D. Parema logistika

27. Pidades silmas kogu ELi hõlmava logistikavaldkonna IT-võrgustiku kontseptsiooni väljatöötamist, et võimaldada erinevate osalejate vahel logistikaandmete vahetamist, avaldas Euroopa Kaitseagentuur 2023. aasta esimesel poolaastal riiklike logistikavaldkonna IT-süsteemide ning ettevõtte ressursiplaneerimise tarkvara, sealhulgas riikliku tuvastuse ja jälgimise suutlikkuse ja muude IT-rakenduste, nagu NATO logistikavaldkonna funktsionaalse piirkonna teenuste (LOGFAS) kaardistamiseks tehtud uuringu tulemused. Uuringu tulemused on aluseks teisele uuringule, mille eesmärk on välja töötada kontseptsioon ühise logistilise sidevõrgu loomise kohta.
28. Mis puudutab kihtlisandustootmise kasutamist, mida sõjaväelise logistika kontekstis teatakse enamasti 3D-printimise nimetuse all, on hiljuti loodud Euroopa Kaitseagentuuri B-kategooria projekt „Kihtlisandustootmise kasutamine logistikatoes“, mille eesmärk on koostalitlusvõime parandamiseks välja töötada ja määrata kindlaks ühised standardid. Nende tegevuste toetamise eesmärgil on Euroopa Kaitseagentuur teinud mitmesuguseid uuringuid, mida esitleti 2023. aasta jooksul. Ühe asjaomase uuringu kaudu saadi õiguslikust vaatenurgast kasulikke suuniseid selle kohta, kuidas relvajõud erinevates sõjaväelistes stsenaariumides kihtlisandustootmise lahendusi saaksid kasutada.

IV – TOIMEPIDEVUS JA VALMISOLEK

A. Strateegilised veovõimed

29. Kooskõlas strateegilise kompassiga²⁰ leppisid ELi liikmesriigid kokku, et nad tugevdavad koostööd ja koordineerimist lennutranspordi valdkonnas, arendades suutlikkust viia ühiselt läbi lennundusjulgestusoperatsioone, sealhulgas õhutoetuse, pääste ja evakuatsiooni, seire ja katastroofiabiga seotud ülesandeid. Selleks et hõlbustada sõjaväeliste lennuvahendite kooskõlastatud kasutamist ÜVJP missioonide ja operatsioonide toetamiseks, kavatsevad ELi liikmesriigid ka tugevdada koostööd ja partnerlust ELi ja lennutranspordi mitmepoolsete struktuuride ja algatuste (nt Euroopa lennutranspordi juhtimissüsteemi) vahel. Sellega seoses allkirjastasid ELSS ning Euroopa lennutranspordi juhtimissüsteemis osalevad riigid²¹ 28. juunil 2023 tehnilise korra kokkuleppe. Selle tehnilise korraga standarditakse toiminguid, et hõlbustada ELSSi juurdepääsu Euroopa lennutranspordi juhtimissüsteemi lennutransporditeenustele, mis on mõeldud ELi ÜVJP sõjaliste missioonide ja operatsioonide jaoks strateegilise meditsiinilise

²⁰ „Julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegiline kompass Euroopa Liidule, kes kaitseb oma kodanikke, väärtusi ja huve ning toetab rahvusvahelist rahu ja julgeolekut“ (ST 7371/22, 21. märts 2022).

²¹ Belgia, Saksamaa, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Luksemburg ja Madalmaad.

õhuvakuatsiooni ja lennutranspordi eesmärgil. Kiireloomulistel juhtudel saaksid konsulaarsete kriiside korral sellistest toimingutest kasu ka teised ELi osalejad, nt ÜVJP tsiviilmissioonide plaanimise ja juhtimise teenistus ning kriisidele reageerimise keskus. Seitse Euroopa lennutranspordi juhtimissüsteemis osalevat riiki on vabatahtlikult ja tasuta andnud ELSSi käsutusse ekvivalentsed lennutunnid (Equivalent Flying Hours – EFH), et neid toiminguid ühe aasta jooksul katsetada.

ELSSi ja Euroopa lennutranspordi juhtimissüsteemi vaheline koostöö on esimene samm nende kahe üksuse vahelise tihedama koostöö suunas. Lisaks võib asjaomane tehniline kord olla eeskujuks teistele projektidele ja algatustele, näiteks ELi kiirsiirmisvõime kasutuselevõtu hõlbustamine²².

30. Euroopa Kaitseagentuuri raamistikus on jätkunud töö vajalike mere- ja lennutranspordi / lennuveo võimete väljaarendamiseks kooskõlas 2020. aasta kaitseküsimuste kooskõlastatud läbivaatamise aruandega ja koos asjakohaste PESCO projektidega. Tuleviku keskmise suurusega taktikalise kaubalennuki projekti raames töötatakse välja sektori arengut käsitlev juhenddokument ning uuring, mida rahastatakse Euroopa Kaitsefondi 2022. aasta tööprogrammist. Suuremõõtmelise kauba strateegilise õhuveo projekti raames töötatakse välja kõrgetasemelised ühisnõuded ning samal ajal on Euroopa Kaitsefondi 2023. aasta tööprogrammi raames avatud projektikonkurss asjaomase valdkonna uuringu tegemiseks. Järgmise põlvkonna keskmise kandevõimega helikopteri projekt sai alguse 2023. aasta juunis ning praegu kogutakse liikmesriikidelt teavet helikopteritega seotud tulevikuplaanide kohta, mis puudutavad nii olemasoleva lennupargi uuendamist kui ka uute platvormide väljatöötamist.
31. Seoses sõjalise vajadusega eriotstarbelise raudteetranspordi järele on ELi liikmesriikide, komisjoni ja Euroopa Kaitseagentuuri ühiste jõupingutuste tulemusena raudteetaristu läbilaskevõime kasutamist käsitleva määruse ettepanekusse²³ lisatud sätteid, mis võimaldaksid teatud tingimustel seada prioriteediks sõjaväelised liikumised. Peale selle käivitab Euroopa Kaitseagentuur peagi uuringu ELi raudtee läbilaskevõime kohta, et saada ülevaade sõjaväe poolt kasutatavate riiklike ja äriliste raudteevahendite olemasolevast läbilaskevõimest eesmärgiga määratleda sõjalisel eesmärgil kasutatavate eriotstarbeliste raudteevõrkude vahendite ja raudteetaristu võimalikud nõuded.

B. Kaitse julgeolekuohtude eest

32. Nõukogu palvel²⁴ tegelevad komisjon, võrgu- ja infosüsteemide koostöörühm ning Euroopa välisteenistus küberturvalisusega seotud riskistsenaariumide väljatöötamisega. Esialgu keskendutakse telekommunikatsiooni- ja elektrienergiasektorile. Teisi kriitilise tähtsusega sektoreid, näiteks transpordisektorit, hinnatakse aga edasise tegevuse käigus. Vastupidavat ja töökindlat andmeajagamisvõrgustikku, millel on kõrge küberturvalisuse tase, on vaja selleks, et toetada tõhusat digiandmete vahetust asjaomaste tsiviil- ja sõjaliste sidusrühmade ja käitajate vahel. See võrgustik võiks kasutada ELi taristut, näiteks liidu turvalise ühenduvuse programmi (IRIS²).
33. 2023. aasta jaanuaris jõustus direktiiv elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse kohta²⁵. Kuigi kaitsevaldkond ei kuulu direktiivi kohaldamisalasse, suurendab see 11 sektoris, sealhulgas maantee-, raudtee-, lennu- ja meretranspordisektoris, elutähtsat taristut kaittavate üksuste füüsilist

²² EL tegeleb kuni 5 000 sõjaväelasest koosneva kiirsiirmisvõime väljaarendamisega. ELi kiirsiirmisvõime on tugev, paindlik ja skaaleritav sõjaline vahend, mis täiendab ELi laiaulatuslikku kriisiohjevahendite komplekti.

²³ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb raudteetaristu läbilaskevõime kasutamist ühtses Euroopa raudteepiirkonnas ning millega muudetakse direktiivi 2012/34/EL ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 913/2010 (COM(2023) 443 final).

²⁴ Nõukogu järeldused Euroopa Liidu kübervaldkonna positsiooni arendamise kohta (ST09364/22, 23. mai 2022).

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust.

toimepidevust. Seetõttu aitab see kaasa transpordisektoris elutähtsate teenuste osutamisele, mida on vaja ka sõjaväelise liikuvuse jaoks. Uue elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiivi raamistiku põhisammas on elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse tööühm, kus liikmesriikide eksperdid ja komisjoni talitused arutavad muu hulgas elutähtsat taristut ähvardavate ohtude üle. Vastuseks suurenenud sabotaažiohule seoses Venemaa sõjaga Ukraina vastu võttis nõukogu 2022. aasta detsembris vastu ka soovitus, mis käsitleb koordineeritud lähenemisviisi elutähtsa taristu toimepidevuse tugevdamise suhtes²⁶. Transpordisektor on soovitusel määratletud kui üks neljast olulisest sektorist.

34. 2023. aasta juunis esitlesid Euroopa Kaitseagentuur ja komisjoni asjaomased talitused uuringu tulemusi, milles hinnati kliimamuutuste mõju kaitsega seotud elutähtsale energiataristule,²⁷ sealhulgas transpordile. Kaitse- ja julgeolekusektori kestliku energia nõuandefoorumi raames on jätkunud töö selle väljaselgitamiseks, kuidas suurendada taastuvate energiaallikate kasutamist transpordisektoris, sealhulgas on analüüsitud näiteks sõjalisi vajadusi sõjaväes kasutatavate logistiliste raskesõidukite ja taristuga seotud vesinikupõhiste lahenduste kontekstis. Lisaks korraldasid Euroopa Kaitseagentuur ja komisjoni asjaomased talitused 2023. aasta mais mudelõppuse, et hinnata kliimamuutuste ja taastuvenergiale ülemineku mõju kaitsega seotud elutähtsa energiataristu toimepidevusele ja energiajulgeolekule, sealhulgas liikmesriikide sõjaväelise transpordi taristule ja võimetele.
35. Euroopa Kaitseagentuur on järjepidevalt rõhutanud vajadust vastupidava ja töökindla andmeajamisvõrgustiku järele, millel on kõrge küberturvalisuse tase, mis toetab tõhusat digiandmete vahetust asjaomaste tsiviil- ja sõjaliste sidusrühmade ja käitajate vahel.
36. Kooskõlas 2023. aasta juunis vastu võetud ühisteatisega kliima ja julgeoleku vahelise seose uue käsitlemise kohta²⁸ analüüsivad Euroopa välisteenistus, komisjoni talitused ja Euroopa Kaitseagentuur võimalusi, kuidas saaks sõjaväelise transpordi sektoris vähendada sõltuvust fossiilkütustest, edendades taastuvate energiaallikate ja asjakohase tehnoloogia kasutuselevõttu.

V – PARTNERLUSED

A. EL JA NATO

37. Kolmandas ELi ja NATO ühisdeklaratsioonis, mis allkirjastati 10. jaanuaril 2023 Brüsselis,²⁹ tunnustatakse tulemusi, mida EL ja NATO on sõjaväelise liikuvuse vallas saavutanud. ELi ja NATO vaheline struktureeritud dialoog toimub jätkuvalt korrapäraselt, et tuua kokku kõik asjakohased kahe organisatsiooni töötajad. See on osutunud ELi uue tegevuskava tutvustamise ja edasise koostööga seotud asjakohaste valdkondade arutamise tõhusaks raamistikuks, mis tagab sidususe ja vastastikuse tugevdamise. Ekspertide tasandil toimuv põhjalikus suhtluses keskenduti eelkõige kübervastupidavusvõimele ja transporditaristule, mis võimaldas mõlemal poolel paremini mõista oma prioriteete. Lisaks osalesid NATO esindajad 2023. aasta juunis toimunud esimesel iga-aastaselt sõjaväelise liikuvuse teemalisel üritusel ning NATO ühise toetuse väejuhatuse osaleb mitteametlikult PESCO sõjaväelist liikuvust käsitleva projekti asjakohastel kohtumistel.

²⁶ Nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovitus, mis käsitleb kogu liitu hõlmavat koordineeritud lähenemisviisi elutähtsa taristu toimepidevuse tugevdamise suhtes.

²⁷ <https://eda.europa.eu/publications-and-data/impacts-of-climate-change-on-defence-related-critical-energy-infrastructure>.

²⁸ Ühisteatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: „Kliima ja julgeoleku vahelise seose uus käsitus: tegelemine kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise mõjuga rahule, julgeolekule ja kaitsele“ (JOIN(2023) 19 final).

²⁹ <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2023/01/10/eu-nato-joint-declaration-10-january-2023/>.

38. ELi mittekuuluvate NATO liitlaste osalemine asjakohastes PESCO projektides pakub jätkuvalt lisaväärtust, sealhulgas Atlandi-üleses ning ELi ja NATO kontekstis. Lisaks Ameerika Ühendriikidele, Kanadale ja Norrale andis nõukogu 2022. aasta novembris loa kutsuda PESCO sõjaväelise liikuvuse projektis osalema ka Ühendkuningriigi. Projekti jaoks halduskokkuleppe sõlmimine on lõppjärgus. Peale selle leppis nõukogu 2023. aasta märtsis kokku selles, et kutsuda Kanada liituma PESCO logistikakeskuste võrgustiku projektiga. Ka Kanada osalemisega seotud halduskokkuleppe sõlmimine on lõppjärgus. Asjaomaste partnerite esindajad on juba kutsutud osalema vastavate projektidega seotud kohtumistel, kuni juriidilised kokkulepped lõplikult vormistatakse.
39. 2023. aasta jaanuaris teatasid Euroopa Komisjoni president ja NATO peasekretär spetsiaalse NATO ja ELi elutähtsa taristu toimepidevuse rakkerühma loomisest. ELi ja NATO elutähtsa taristu toimepidevuse rakkerühm avaldas 29. juunil 2023 hindamisaruande, milles on uuritud praeguseid julgeolekuprobleeme ja esitatud soovitusel elutähtsa taristu toimepidevuse tugevdamiseks. Nelja olulise sektori hulgas, mille osas tuleks koostööd tugevdada, hõlmab aruanne ka transpordisektorit (ühes energeetika-, digi- ja kosmosesektoriga) ja selles osutatakse sõjaväelist liikuvust käsitlevale struktureeritud dialoogile. Konkreetselt soovitatakse selles suurendada koostööd transporditaristu valdkonnas, et võtta arvesse sõjaväelise transpordi kaalu, suurust või ulatust.

B. Suhted teiste partneritega

40. Eespool nimetatud üleeuroopalise transpordivõrgu määrase läbivaatamisprotsessi osana laiendatakse muudetud ettepanekuga Euroopa transpordikoridore (kehtivas määruks nimetatakse neid põhivõrgukoridorideks) Ukrainale ja Moldovale. Transpordikoridoride laiendamine põhineb liidu muudel jõupingutustel tugevdada asjaomaste riikide transpordiühendust ELiga, näiteks solidaarsuskoridoride algatusel, mille komisjon käivitas 2022. aasta mais, et aidata Ukrainal hoida oma kaubateed avatuna pärast seda, kui Venemaa oli blokeerinud Ukraina sadamad.

VI – JÄRELDUSED JA EDASISED SAMMUD

41. Aasta pärast sõjaväelise liikuvuse tegevuskava 2.0 käivitamist on neljas peamises prioriteetses valdkonnas võetud kasutusele asjakohased meetmed, mis näitab, et tehakse pidevaid edusamme ja mõistetakse halvenevast julgeolekuolukorrast tingitud kiireloomulisust. Ühise eesmärgi nimel, milleks on hästitoimiva sõjaväelise liikuvuse võrgustiku saavutamine, kutsutakse kõiki asjaomaseid sidusrühmi üles jätkama oma vastavate meetmetega osana kooskõlastatud lähenemisviisist, millesse on kaasatud kogu valitsemissektor. Liikmesriikide ajakohastatud ja tõhustatud sõjaväelise liikuvuse kohustused, kui nõukogu otsustab need vastu võtta, aitaks selle eesmärgi saavutamisele veelgi kaasa, arendades edasi asjakohaste PESCO projektide tööd sõjaväelise liikuvuse tegevuskava 2.0 laiema kohaldamisala kontekstis.
42. Kõrge esindaja ja komisjon esitavad järgmise eduaruande 2024. aasta novembri lõpuks.